

JUSTINO MIKUCKO 100-OSIOMS GIMIMO METINĖMS

Valerijus Keras, Mindaugas Augonis

*Kauno technologijos universitetas, Studentų g. 48, LT-51367 Kaunas, Lietuva
El. paštas mindaugas.augonis@ktu.lt*

Įteikta 2013-02-07; priimta 2013-03-25

Anotacija. Straipsnyje glaustai apžvelgiamas Justino Mikucko gyvenimas. Pateikiami svarbesni jo veiklos fragmentai ir bruožai, tikėtina, reikšmingi lietuviškųjų aukštųjų mokyklų struktūros raidai.

Pažymėtina, kad Justinas Mikuckas buvo vienas iš pirmojo lietuviškojo Vytauto Didžiojo universiteto absolventų. Tad jo veikla atspindi tarpukariu pasiektą statybos inžinierių rengimo kokybę. Jis yra iš tų aukštosios mokyklos darbuotojų, kuriems teko įdėti nemažai pastangų, siekiant išsaugoti lietuvišką aukštąją mokyklą nepalankiais jai karo ir pokario metais. Tas laikotarpis paliko universitetui sugriautų pastatų, išgrobstytų laboratorijų ir labai reikšmingus tarpukario profesūros praradimus.

Justinas Mikuckas gimė 1912 m. sausio 30 d. 1942 m. baigė Vytauto Didžiojo universitetą. 1941 m. pradėjo jame dirbti techniku ir greitai kopdamas pareigybių laiptais 1944 m., po įvairių tarpinių trukdžių, tapo Trobesių konstrukcijų katedros vedėju. Juo vis perenkamas iki 1965 m., kol katedra buvo iškelta į Vilnių (VISI). 1947 m. apgynė disertaciją. 1950 m. jam pripažįstamas docento pedagoginis mokslo vardas, 1972 m. išrenkamas eiti profesoriaus pareigas.

J. Mikucko palikimas – vadovėliai, dalis žodyno, parengto su bendraautoriais ir kita medžiaga, naudinga studentams ir įdomi aukštųjų mokyklų pedagogikos požiūriu.

Justinas Mikuckas mirė 1978 m.

Reikšminiai žodžiai: studijos, personalijos, istorija.

Įvadas

Lietuviškosios aukštosios mokyklos istorija – sudėtinga ir daugialypė – dar laukia išsamių studijų. Tam kaupiama medžiaga, aprėpianti chronologinius duomenis, istorinius ypatumus, kurie lemia lietuviškosios aukštosios mokyklos plėtrą, žmogiškąsias individualybes, motyvacijas ir pastangas. Jų dėka aukštoji mokykla, kaip socialinis institutas, Lietuvoje sparčiai augo, kūrė mokslinę terminiją, kaupė pedagoginę patirtį, plėtojo ryšius su ūkiu ir visuomene. Yra rašyta apie Lietuvos aukštajai mokyklai sudėtingu politiniu ekonominiu laikotarpiu nuopelnais turtingą Bulavų, K. Baršausko, J. Kubiliaus veiklą. Tačiau jų toliaregiškiems strateginiams sumanymams įgyvendinti buvo neišvengiamai reikalingi vykdytojai, gebėję suderinti mokslinį, pedagoginį ir auklėjamąjį darbą taip, kad būtų išsaugota lietuvių dėstomoji kalba, tarpukario aukštosios mokyklos tradicijos (daugumai kitų aukštųjų mokyklų SSRS sistemoje to nepavyko). Vienu tokiu darbščių žmonių, įgyvendinusių toliaregišką Lietuvos aukštųjų mokyklų raidos

strategiją, buvo J. Mikuckas, kurio gimimo šimtmetį paminėjome. Ta proga jo profesinė veikla tapo šios publikacijos objektu, aprėpiant ir svarbesnes jo gyvenimo gaires, siekta atskleisti jo darbo sąlygas sudėtingu istoriniu-politiniu laikotarpiu, pastangų rezultatus, palikimą. Tam tikslui studijuoti J. Mikucko archyvinėje darbuotojo byloje esantys dokumentai, kitose laikmenose sukaupta medžiaga.

Svarbesnės jubilieto gyvenimo gairės

Ilgametis lietuviškosios aukštosios mokyklos darbuotojas Justinas Mikuckas yra gimęs 1912 m. sausio 30 d. tuometinėje Šakių apskrityje, Lekėčių valsčiuje. Mokėsi Lekėčių pradžios mokykloje (baigė 1923 m.), Vilkijos vidurinėje mokykloje (baigė 1928 m.), vėliau Kauno politechnikume.

1933 m. įstojo į Vytauto Didžiojo universitetą. Kaip ir dauguma to meto iš kaimo kilusių Lietuvos jaunuolių, studijavo su pertraukomis, užsidirbdamas studijoms būtinų lėšų. Yra išlikęs oficialus dokumentas, kuriame teigiama, kad prof. J. Gravrokui esant Universiteto rektoriumi, o S. Kairiui esant Statybos fakulteto dekanu, Justinas Mikuckas gerai išlaikė egzaminus, labai gerai apgynė diplominį projektą tema „Geležinkelių stoties rūmai Šiauliuose“ 1942 m. birželio 20 d. ir įgijo diplomuoto inžinieriaus vardą. Deja, kaip pasitaikė ne vienam jaunuoliui, baigusiam universitetą vokiečių okupacijos metais, J. Mikucko diplomas po karo nebuvo pripažintas. Jam teko patirti žeminančių procedūrų, kol galiausiai sovietinė aukštųjų mokyklų sistema taip pat pripažino inžinieriaus kvalifikaciją ir paliko dirbti universitete.

Jau turėdamas nemenką statybinės inžinerijos žinių bagažą Justinas Mikuckas pakviečiamas dirbti aukštojoje mokykloje. Lietuviškosios aukštosios mokyklos veiklai ir jos tobulinimui jis paskyrė didžiausią žinių, energijos ir profesinio meistriškumo dalį. Dar nebaigęs studijų universitete pradėjo dirbti techniku Trobesių konstrukcijų katedroje (1941–1942 m.). Toliau sparčiai kilo pareigose: asistentas (nuo 1942 m.), vyr. asistentas (nuo 1944 m.). Jau 1944 m. jis pradėjo eiti katedros vedėjo pareigas ir buvo perrenkamas toms pareigoms net iki 1965 m. Per tą laikotarpį buvo šiek tiek kaitaliojama katedros pavadinimo formuluotė, nekeičiant jo esmės. Tačiau katedros vedėjas išliko tas pats, kol, steigiant VISI, katedros pagrindas buvo perkeltas į Vilnių, o keletas KPI reikmėms paliktų tos katedros darbuotojų buvo priskirti juos jungiančiai katedrai.

Dirbdamas katedroje J. Mikuckas pateikia gynimui mokslų kandidato (dabar būtų – daktaro) disertaciją. Jos pavadinimas: *Moliniai trobesiai ir jų pritaikymas Lietuvoje*. Disertacijos vadovas prof. P. Jodelė, oponentai K. Vasiliauskas ir J. Motuzas, pramonės atstovas inž. Aukštuolis. 120 psl. apimties disertacija buvo apginta 1947 m. Pokario metu labai trūko statybinių medžiagų, todėl buvo svarbus vietinių statybinių medžiagų panaudojimas. 1950 m. J. Mikuckui buvo suteiktas docento pedagoginis mokslo vardas.

1946 m. sausio 15 d. žymia balsų persvara prieš kitus 4 konkurentus J. Mikuckas išrenkamas Statybos fakulteto prodekanu.

Nuo 1965 iki 1972 m. J. Mikuckas – katedros docentas. 1972 m. jis išrenkamas einančiu profesoriaus pareigas.

Profesinė veikla istoriškai sudėtingu laikotarpiu

Normalų darbą aukštojoje mokykloje dažnai trikdydavo įvairių okupacinės priežiūros struktūrų pretenzijos ir kliuviniai. Antai vokiečių okupacijos metais iš jo reikalauta dokumento, kad nei jo tėvai, nei seneliai nebuvo žydų kilmės žmonės (J. Mikuckas buvo tamsaus gymio vyriškis išpūdingais garbanotais plaukais).

Jo byloje yra išlikę pažymų apie žemės ūkio darbų prievolių atlikimą, įvykdytas kuro ruošimo užduotis ir pan. (KTU archyvas 1994–1978).

Sovietinė kadru priežiūros sistema vykdė savo veiklą ir aukštosiose mokyklose. Pavyzdžiui, 1947 m. spalio 5 d. yra datuotas skundas. Kadru skyrius oficialiai teikia rektoriui siūlymą (pažymą), kad J. Mikuckas netinka būti aukštosios mokyklos prodekanu, nes „gaudamas tarybinį diplomą negražina gauto vokiečių laikais“ (stokojama pasitikėjimo tarybų valdžia ir dokumentu).

Rektorius tais laikais negalėjo nekreipti dėmesio į šitokių kadru skyriaus demaršą. Tačiau gebėjo amortizuoti ir sušvelninti saugumiečių išpuolius. J. Mikuckui buvo parašytas išpėjimas. Tačiau dar po kurio laiko fakulteto dekanas S. Vabalevičius jau rašo: „atleisti J. Mikucką iš prodekano pareigų, kaip apleidusį dekanato reikalus“.

J. Mikuckas yra dėstęs ir Kauno politechnikume (1944–1948 m.), kur buvo įgijęs pradžinius statybos inžinerijos profesinius įgūdžius. Taip pat dirbo Dailės instituto Kauno vakariniame skyriuje (1967–1969 m.).

Per savo aktyvų profesinį gyvenimą ir veiklą J. Mikuckas buvo sukaukęs didelę statybos patirtį. Baigęs politechnikumą, studijų universitete metu jis dirbo inžinieriumi Susisiekimo ministerijos vyriausioje kelių valdyboje (1934–1935 m.), o vėliau (1937–1940 m.) – inžinieriumi karo butų valdyboje (1935–1937 m.) ir pan. Dar mokydamasis politechnikume jis atliko praktiką ir dirbo prie Telšių–Kretingos geležinkelio statybos (1930–1931 m.), remontavo Kauno miesto savivaldybės pradžios mokyklas (1932 m.). 1933 m. jis jau vadovavo sandėlių statybai Kauno geležinkelio stotyje, 1934 m. – Vizbaro vadovaujamoje Automatinės telefonų stoties statyboje. Dalyvavo Seredžiaus kareivinių rajono statybose, Kauno plentvolių remonto dirbtuvių, Aukštaičių plento statybose.

Antrojo pasaulinio karo nuniokotoje Lietuvoje, greta tiesioginių darbų universitete, J. Mikuckas buvo ir vyr. inžinierius Kelių valdyboje (1943–1944 m.).

Kaip projektuotojas J. Mikuckas reiškėsi sudarydamas ūkio statinių projektinę dokumentaciją. Projektavo Marijampolės kelių remonto, Šiaulių bei aukštaičių (Panevėžyje) kelių remonto sandėlius ir kitus objektus.

Netgi dirbdamas katedros vedėju, J. Mikuckas kaupė naujus praktinius įgūdžius stazuodamasis „Pramprojekto“ Vilniaus filiale, nuolat bendraudamas su inžinieriais praktikais iš įvairių statyboms dirbančių organizacijų.

J. Mikucko palikimas aukštojoje mokykloje

Justino Mikucko palikimą aukštajai mokyklai sudaro vadovėliai ir mokymo priemonės. Tarp jų galima paminėti leidinį *Statybinės medžiagos* (kartu su prof. P. Jodele) net 23 sp. lankų apimties, *Statybos pagrindai* 22,75 sp. lankų apimties, *Pastatų konstrukcijos* (kartu su 6 bendraautoriais) 38,1 sp. lankų apimties. Didelės apimties (26,6 sp. lankų)

žodyne jo parašyta 2 sp. lankų tekstai ir t. t. Yra išlikęs J. Mikucko mokslinių darbų sąrašas, kuriame yra suregistruoti 35 įvairūs darbai.

Daugelį metų J. Mikucko parengtais leidiniais naudojosi statybos inžinerijos mokomajam dalykui besiruošiantys studentai. Ilgainiui techninė pažanga gerokai praplėtė ir papildė statinių konstrukcijų nomenklatūrą, o kai kurios iš jų tapo nebenaudojamos, nes atsirado naujų įdomesnių architektūrinių atžvilgiu ir pažangesnių konstrukcinių, ekonominių, gamtosaugos bei kitais požiūriais inžinerinių sprendimų. Tačiau išliko aibė anksčiau statytų pastatų, kuriuos tenka prižiūrėti, remontuoti, restauruoti ir pan. Taigi jų konstrukcijas turi žinoti ir dabarties, ir ateities inžinieriai tiek Lietuvoje, tiek ir už jos ribų. Todėl kartu su J. Šimoliūno vadovėliais J. Mikucko leidiniai ilgai dar išliks statinių konstrukcijų klasikos fragmentais.

J. Mikucko parengti leidiniai yra įdomus objektas technikos pakraipos aukštųjų mokyklų pedagoginės minties istorijos tyrimams. Ypač nusipelno dėmesio naudota technikos terminija ir inžinerijos leksika. Juk dar taip neseniai jauna Lietuvos aukštųjų mokyklų pedagoginė praktika labai stokojo lietuviškos terminijos, buvo daugybė skolinių iš svetimųjų kalbų ir nevykusių vertinių, kritikuotų VDU rektoriaus ataskaitose, J. Mikucko dėstytojų pasisakymuose ir kt.

Justinas Mikuckas mirė 1978 m. birželio 1 d. Kaune ir buvo palaidotas Senavos kapinėse. Praktiškai iki paskutiniųjų savo vaisingo gyvenimo dienų jis dar bendravo su katedra ir studentais. Didelės pagarbos nusipelno išlikę jo stebinančio pareigingumo ir atsakomybės supratimo liudijimai. Net susmukęs dėl širdies nepakankamumo, skubančiųjų jam teikti pagalbą jis pirmiausia paprašė, kad paskambintų jo diplomantams. Pirmiausia atsiprašęs jų, kad tą dieną jau nebepajėgsias ateiti į konsultaciją, ir tik paskui atsakęs į besipilančius klausimus apie savo sveikatos būklę, skausmų išplitimo sritį. Deja, tai buvo paskutinė jo paslauga studentams.

Išliko ir įdomus rektoriaus įsakymas, datuotas 1978 m. birželio 21 d. Tuo įsakymu, jau atbuline data, nuo birželio 1 d., J. Mikuckas išbraukiamas iš darbuotojų sąrašų. Tas liudija, kad J. Mikucko, kaip darbuotojo, praradimas aukštajai mokyklai buvo pakankamai netikėtas.

Išvados

1. Sudėtingomis istorinėmis-politinėmis sąlygomis Lietuvos aukštosios mokyklos sparčiai augo, kūrė lietuviškąją mokslinę techninę terminiją, rašė lietuviškus vadovėlius, plėtojo ryšius su ūkiu ir visuomene. Taip išsaugojo lietuviškąją dėstytojų kalbą, ugdė krašto mokslinę techninę kultūrą. Dera pažymėti KPI darbuotojų sąmoningumą ir atsidavimą šiai SSRS valdžios nepalankiai vertinamai veiklai.
2. Vienas iš sumanių šios krypties darbų vykdytojų buvo J. Mikuckas, tarpukario lietuviškųjų aukštojo mokslo tradicijų atstovas, vietinių techninių išteklių tyrinėtojas, technikos kalbos puoselėtojas ir šios srities inteligentijos ugdytojas.

Literatūra

Justinas Mikuckas (1944–1978 m.) [asmens byla]. Kauno technologijos universiteto archyvas. Kaunas. *KTU Statybos ir architektūros fakultetas* [interaktyvus]. 2012. Garbės galerija, KTU pažymėtos 2012 m. datos [žiūrėta 2012.07.02]. Prieiga per internetą: <<http://ktu.lt/saf/turinys/garbes-galerija>>.

KTU Statybos ir architektūros fakultetas, Statybos technologijų katedra [interaktyvus]. 2012. Istorija [žiūrėta 2012.07.02]. Prieiga per internetą: <<http://ktu.lt/saf/turinys/statybos-technologiju-katedros-istorija-0>>.

KTU Statybos ir architektūros fakultetas, Statybinių medžiagų katedra [interaktyvus]. 2012. Istorija [žiūrėta 2012.07.02]. Prieiga per internetą: <<http://ktu.lt/saf/turinys/doc-justinas-mikuckas>>.

KTU Emeritus [interaktyvus]. 2012. Personalijos [žiūrėta 2012.07.02]. Prieiga per internetą: <<http://emeritus.ktu.lt/personalijos?page=11>>.

CENTENARY OF JUSTINAS MIKUCKAS BORN DATE

Valerijus Keras, Mindaugas Augonis

Kaunas University of Technology, Studentų g. 48, LT-51367 Kaunas, Lithuania

Summary. Long time teacher of the Lithuanian high school Justinas Mikuckas have been born 30 January 1912 in Sakiai district Lekečiai settlement. After learning in Lekečiai elementary school, Vilkija secondary school and Kaunas polytechnical college he entered into the University Vytauti Magni (1933). In 20 of June 1940 defends diploma design work and become a certificated engineer. Alas his diploma had been unrecognized by soviet officials. He passes humiliated procedures for rehabilitation of professional qualification as well as other engineers who studied in Lithuania at a German occupation time. It was a gloomy historic reality. After those obstacles he defends his dissertation.

In 1941 he was employed in University. From 1944 he was a chief of a department until 1965. So, a main part of his energy, knowledge, professional skill had been devoted to high school. Simultaneously J.Mikuckas accumulated a practical experience for a long time after completion of technical college. This experience had been very helpful for student's consultations in preparing theirs diploma works.

The inheritance of J.Mikuckas that is useful for a high school activity printed in 35 editions. They are quite big volume. Some of it is more than 20 printer's sheets. They are usefully for students in practice, especially in repairs of houses erected on a past century. Also they are interesting for high school pedagogues in aspects of technical terminology etc.

Keywords: studys, history, personalities.

Valerijus KERAS. Technologijos mokslų daktaras, Kauno technologijos universiteto statybos ir architektūros fakulteto docentas (statybinė mechanika), docentas (socialiniai mokslai). Pagrindinės mokslinių interesų kryptys: irimo mechanika, įtempimų ir deformacijų koncentracija, ilgamažiškumas, irimas.

Valerijus KERAS. Assoc. Prof. Dr, Department of Building Structures, Kaunas University of Technology. Research interests: fracture mechanics, concentration of stresses and strains, durability, destruction.

Mindaugas AUGONIS. Technologijos mokslų daktaras, Kauno technologijos universiteto statybos ir architektūros fakulteto docentas. Pagrindinės mokslinių interesų kryptys: betono ir gelžbetonio konstrukcijos, naujos kompozitinės medžiagos.

Mindaugas AUGONIS. Assoc. Prof. Dr, Department of Building Structures, Kaunas University of Technology. Research interests: research of concrete and reinforced concrete structures, new composite materials.